

SAMMANFATTNING AV RAPPORT 2019:6

Effekter av höjd ersättning i föräldrapenning på grundnivå

En analys av effekter på barnafödande och förvärvsarbete av höjd
ersättning i föräldrapenningens grundnivå

isf

Detta är en sammanfattning av en rapport från Inspektionen för socialförsäkringen. Rapporten i sin helhet kan läsas online, laddas ner och beställas på www.inspsf.se.

Stockholm 2019

© Inspektionen för socialförsäkringen

Författare: Rapporten har skrivits av Nicklas Korsell (projektledare) och Ann-Zofie Duvander.

Sammanfattning

Föräldrapenningen syftar främst till att täcka upp inkomstbortfallet vid ett barns födelse. Men försäkringen innehåller också en grundnivå för de föräldrar som inte arbetar eller har så låg inkomst att de inte kvalificerar sig till den högre inkomstrelaterade ersättningen. Ersättningen på grundnivå var relativt låg ända sedan 1970-talet, men sedan 2002 har den höjts markant flera gånger. Efter att ersättningen varit 60 kronor per dag under hela 1990-talet fram till och med 2001, höjdes ersättningen i omgångar upp till 250 kronor per dag från och med januari 2016.

Denna rapport redovisar ISF:s analys av effekterna av höjningarna som gjordes åren 2002 och 2013. Vi vet sedan tidigare att höjningen år 2002 påverkade mammors uttag av föräldrapenning och i denna granskning har vi analyserat kvinnors beteende när det gäller barnafödande och förvärvsarbete.

Eftersom det huvudsakligen är kvinnor som använder föräldrapenning på grundnivå antar vi att den höjda ersättningsnivån påverkar dem mer än männen när det gäller att skaffa barn och att förvärvsarbete efter första barnet. Därför har vi enbart undersökt kvinnor i denna granskning.

Resultaten tyder på små eller inga effekter på benägenheten att skaffa ett första barn bland de som berördes av grundnivåhöjningen. Det finns en viss skillnad i födelsetalen före och efter höjningarna av grundnivån 2002 och 2013 bland studerande på högskola. Detta gäller de studenter som har inkomst under brytpunkten för att få föräldrapenning på grundnivå. Men skillnaden i faktisk sannolikhet att få ett första barn för denna grupp är mycket liten eftersom födelsetalen är mycket låga till att börja med.

Resultaten i vår analys pekar också mot att den höjda grundnivån år 2002 hade viss effekt på tiden till förvärvsarbete bland förstfödorskör, åtminstone under de första två åren efter barnets födelse. De med ersättning på grundnivå hade mindre sannolikhet att förvärvsarbete de första två åren efter att de fått barn, i jämförelse med de som hade föräldrapenning på grundnivå före höjningen.

Analysresultaten tyder också på att höjningen kan ha ökat benägenheten att skaffa ytterligare ett barn innan personen börjar förvärvsarbete igen, men detta resultat är inte statistiskt säkerställt.

En liten skillnad mellan grundnivån och den inkomstrelaterade ersättningen innebär ett mindre ekonomiskt incitament att förvärvsarbete innan man blir förälder. Men en låg ersättning på grundnivå innebär å andra sidan en låg ekonomisk trygghet under de första åren efter ett barns födelse för familjer med låg inkomst. Det finns därmed en viss inneboende konflikt mellan målet att förbättra den ekonomiska situationen för barnfamiljer med låga inkomster och att öka föräldrars, särskilt mammors, anknytning till arbetsmarknaden. Detta arbetsmarknadsmål är nära knutet till ett bredare mål om jämställdhet i hemmen och i arbetslivet. Om kvinnor inte har förvärvsarbetat innan de skaffar barn har de en sämre ingångsposition på arbetsmarknaden efter en föräldraledighet.

Resultaten i denna rapport pekar mot att en relativt stor och plötslig minskning av skillnaden mellan föräldrapenningens ersättningsnivåer kan

leda till ett något senarelagt inträde eller återgång till förvärvsarbete efter ett första barn. En möjlig delförklaring till detta skulle kunna vara att en höjd ersättning på grundnivå innebär ett starkare ekonomiskt incitament för hushåll med låga inkomster att låta den som har den lägre inkomsten ta en större del av föräldraledigheten – givet att allt annat är lika.

Ett sätt att undvika effekter av stora och plötsliga förändringar i skillnaderna mellan föräldrapenningens ersättningsnivåer vore att låta ersättningen på grundnivå indexeras årligen. Om de två ersättningsnivåerna i försäkringen följs åt är det mindre troligt att skift i ersättningar påverkar blivande föräldrars beteende på icke avsedda sätt.

adress Box 1056, 405 22 Göteborg, *besöksadress* Lilla Bommen 1, Göteborg
telefon 08 58 00 15 00 *fax* 08 58 00 15 90 *e-post* registrator@inspsf.se *webb* www.inspsf.se